

TELİF HAKLI MATERYALİ KULLANMA

1- Derslerde Görüntüleri, Sesleri ve Videoları Kullanma:

Kaynağa atıfta bulunmak zorunludur fakat sadece kaynağa atıfta bulunmak yeterli değildir. [Atıfta bulunma şunları içerir: Görüntünün/videonun altında telif hakkı sahiplik bilgisi (Örneğin © 2001 telif hakkı sahibinin adı) ve *mevcut bilgilerle*, sonunda tam bir bibliyografik tanım (yazar, başlık, yayınevi, ve yayının/web adresinin yeri ve tarihi dahil)]. Öğretmenlerin, materyalin kullanımıyla ilgili kısıtlamaların olup olmadığını görmek için alınan materyalin web sitesini kontrol etmeleri gerekir. Eğer görüntülerin (ya da diğer öğelerin) izinsiz kullanılabileceğine ilişkin belli yönergeler yoksa öğretmenlerin izin istemek için web sorumlusuna e-posta iletilmesi gerekmektedir (Eğer mümkünse web sorumlusu bu iletiyi genellikle telif hakkı sahibine iletmelidir).

Gerçek öğrenci çalışmaları ve resimleri için aile izni gerekmektedir.

Telif hakkı sahibi, web sitesinde kullanımın izin gerektirmediğini belirtirse materyali, kuralları çerçevesinde ve kaynağa atıfta bulunarak kullanın.

5846 nu.lu FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU:

Madde 33 - (Değişik Madde: 03/03/2001 - 4630/17. md.)

Yayımlanmış bir eserin, tüm eğitim ve öğretim kurumlarında, yüz yüze eğitim ve öğretim maksadıyla doğrudan veya dolaylı kâr amacı gütmeksizin temsili, eser sahibinin ve eserin adının mutad şekilde açıklanması şartıyla serbesttir.

2- Eğitim ve Öğretim İçin Seçme ve Toplama Eserler:

Madde 34 - (Değişik Fıkra: 07/06/1995 - 4110/13 md.) Yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, maksadın haklı göstereceği bir nispet dahilinde iktisablar yapılmak suretiyle, hâl ve vaziyetinden eğitim ve öğretim gayesine tahsis edildiği anlaşılan seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi serbesttir. 2' nci maddenin üçüncü bendinde ve 4' üncü maddenin birinci fıkrasının birinci ve beşinci bentlerinde gösterilen neviden eserler, ancak seçme ve toplama eserin münderecatını aydınlatmak üzere iktibas edilebilir. Ancak bu serbestlik, hak sahibinin meşru menfaatlerine haklı bir sebep olmadan zarar verir veya eserden normal yararlanma ile çelişir şekilde kullanılamaz.

Münhasıran okullara mahsus olarak hazırlanan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onanan (okul radyo) yayımları için de birinci fıkra hükümleri uygulanır.

(Ek Fıkra: 03/03/2001 - 4630/18. Md.) Yayımlanmış musiki, ilim ve edebiyat eserlerinden ve alenileşmiş güzel sanat eserlerinden, iktibaslar yapılmak suretiyle eğitim ve öğretim gayesi dışında seçme ve toplama eserler vücuda getirilmesi ancak eser sahibinin izniyle mümkündür.

Bütün bu hâllerde eser ve eser sahibinin adı mutata şekilde zikredilmek icap eder.

Aşağıdaki adreslerden telif hakları ile ilgili ayrıntılı bilgi bulabilirsiniz. (26.10.2015 tarihi itibarıyla geçerli adres)

<http://www.telifhaklari.gov.tr>

<http://www.btk.gov.tr>

http://mevzuat.meb.gov.tr/html/7981_5846.html

3- Creative Commons Lisansı : "Bazı Haklar Saklıdır - Some Rights Reserved"

Emre Bayamlıoğlu - Creative Commons Türkiye Proje Lideri, İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi

1) "Creative Commons" Nedir?

Creative Commons (CC) 2001 yılında "Center for the Public Domain" kuruluşunun desteğiyle başlayan ve aralarında fikrî mülkiyet konusunda uzman ve entellektüellerin bulunduğu bir grup tarafından, telif hakları alanında esneklik ve paylaşımı yaygınlaştırmak amacıyla kurulmuş bir düşünce hareketidir. Creative Commons bu amaca ulaşmak için tüm eser sahiplerine, yasanın kendilerine tanıdığı kimi hakları kamuya paylaşabilmelerine imkân verecek, özel olarak hazırlanmış telif lisansı sözleşmeleri önermektedir.

Özgür Yazılım Vakfı (Free Software Foundation) tarafından daha önce meydana getirilen "GNU General Public License (GNU GPL)" metinlerini temel alan bu sözleşmelerin özelliği, yaratıcı kişilere, telif hakkından tamamen feragat etmeksizin eserlerini paylaşımına açmalarına imkân tanınmasıdır. Creative Commons tarafından hazırlanıp üye ülkelerdeki temsilci kuruluşlarca ilgili hukuka göre uyarlanan bu sözleşmeler, özellikle sayısal platformda eserlerin izinsiz kopyalanması konusunda yaşanan hukuki kaosa değişik bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Sahibi tarafından Creative Commons lisans sözleşmesi altında kamuya sunulan eserlerin ticaret dışı amaçlar için kullanımı desteklenmektedir.

21. yy. a kadar telif haklarında alışlagelmiş “*Tüm Hakları Saklıdır. - All rights reserved.*” yerine, “*Bazı hakları saklıdır. - Some rights reserved.*” sloganıyla yola çıkan Creative Commons hızla yaygınlaşmaktadır.

II) Telif Hukuku ve “Creative Commons”

Geçtiğimiz otuz yıl, gelişmiş Batı ülkelerinin öncülüğünde tüm dünyada, fikrî hakların genişlediği ve yaygınlık kazandığı bir dönem olmuştur. Özellikle telif hakkı veya daha doğru bir deyişle eser sahibinin hakları açısından baktığımızda bu hakların, süre bakımından uzadığına ve yaptırımların ağırlaştığına tanık olmaktadır. Özellikle, eser sahibinin haklarını İnternet üzerinde korumaya yönelik teknolojik önlemlerin hukuki güvenceye kavuşması, telif korumasının yazılım boyutuna taşınması olgusunu karşımıza çıkarmıştır. Gittikçe sınırları daralan bu ortam içinde Creative Commons, kullanıcı boyutunda kabul edilebilir ve esnek bir katman oluşturmayı hedeflemektedir. Gelişmiş hukuk sistemleri incelendiğinde, eser sahibinin hakları kategorisinde eserin, çoğaltılması, dağıtılması, işlenerek başka bir eser oluşturulması, eserin kullanımı, kamuya sunulması gibi yetkiler yer alır.

Telif hakkı sahibinin izni olmaksızın bu eylemlerden birini gerçekleştirenler, eğer telif hukukunun farklı ölçülerde getirdiği istisnalardan da yararlanamıyorlarsa ihlal içinde kabul edilirler. Bu durumla ilgili olarak ilk girişim, yazılım alanında ortaya konmuş ve “GNU General Public License” veya kısa adıyla GPL olarak ortaya çıkmıştır. Herkesçe bilindiği üzere GPL’nin arkasında yatan fikir, yazılımın kaynak kodunu açık hale getirerek herkesçe kullanılabilmesine imkân tanırken, söz konusu kodun işlenmesiyle yaratılacak yeni yazılımların da aynı şartla açık kaynaklı olarak yayımlanmasını sağlamaktır.

III) Creative Commons Lisansları

Creative Commons sadece lisanslardan ibaret olmayıp buna kimi işaret, etiket ve diğer belgeler de eklenebilir. Bundan başka, CC lisanslı eserlerin İnternet tarayıcı programları tarafından algılanmasını sağlayan aşağıdaki gibi elektronik etiketler (*tag*) de mevcuttur.

Etiketinin bir eserle ilgili olarak kullanılması, eser sahibinin bazı haklarını elde tutarken kimi haklarını da kamuya paylaştığı anlamını taşır. Aşağıda açıklanacak altı tip lisans için de aynı etiket kullanılır. Her bir lisans için kullanım kapsamını açıklayan basit semboller de bulunmaktadır.

CC lisanslarını kullanmaya karar veren eser sahibi iki soruya cevap vermek durumundadır:

1) Eser sahibi eserin ticari kullanımına izin verecek midir?

2) Eser sahibi eserin işlenmesine yani eserden faydalanılarak başka eserler oluşturulmasına izin verecek midir?

CC bu soruya üç şekilde çözüm getirmektedir:

a) İşleme tamamen yasaklanabilir.

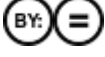

b) Eser sahibi işlemenin yapılmasına, yeniden üretilmesine, dağıtılmasına, gösterimine ve kullanımına izin verebilir.

c) Eser sahibi "b" seçeneğindeki işlemeye, işleme sonucu ortaya çıkan eserin de "aynen paylaşım" koşullu yayımlanması şartıyla izin verebilir. Bunun anlamı, işleme sonucu ortaya çıkacak eserin de başkalarının CC "aynen paylaşım" koşullu lisans kuralları çerçevesinde kullanılabilmesidir. Bu kural, sonraki diğer işlemler için de zincirleme şekilde devam edecektir.

Yukarıdaki sorular karşımıza altı değişik seçenek çıkarmaktadır:

(http://tr.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons).

Lisansın kısa adı	Şartlar	Lisansın logosu	Açıklaması
by-nc-nd	<ul style="list-style-type: none"> Eserin ilk sahibi belirtilecek Ticari kullanılmayacak Özgün hali korunacak		Bu lisansa sahip eseri kopyalayabilirsiniz. Sağlanması gereken üç şart vardır: İlki, eserin tüm kopyalarında eserin ilk sahibinin belirtilmesi. İkincisi, eserin hiçbir kopyası ya da eserden üretilmiş yeni eserlerin hiçbirinin ticari ortamda kullanılmaması. Üçüncüsü, esere dokunulmaması ve özgünlüğünün korunması.
by-nc-sa	<ul style="list-style-type: none"> Eserin ilk sahibi belirtilecek Ticari kullanılmayacak İlk lisans modeli korunacak		Bu lisansa sahip eseri kopyalayabilirsiniz, üzerinde değişiklik yapıp yenisini üretebilirsiniz. Sağlanması gereken üç şart vardır: İlki, eserin tüm kopyalarında eserin ilk sahibinin belirtilmesi. İkincisi, eserin hiçbir kopyası ya da eserden üretilmiş yeni eserlerin hiçbirinin ticari ortamda kullanılmaması. Üçüncüsü, eserin tüm kopyalarında ya da eserden üretilmiş yeni eserlerde de aynı lisansın kullanılmaya devam edilmesi.
by-nc	<ul style="list-style-type: none"> Eserin ilk sahibi belirtilecek Ticari kullanılmayacak		Bu lisansa sahip eseri kopyalayabilir ve üzerinde değişiklik yapıp yenisini üretebilirsiniz. Sağlanması gereken iki şart vardır: İlki, eserin tüm kopyalarında eserin ilk sahibinin belirtilmesi. İkincisi, eserin hiçbir

			kopyası ya da eserden üretilmiş yeni eserlerin hiçbirisinin ticari ortamda kullanılmaması.
by-nd	<ul style="list-style-type: none"> Eserin ilk sahibi belirtilecek Özgün hali korunacak 		Bu lisansa sahip eseri kopyalayabilir ve ticari amaçla kullanabilirsiniz. Sağlanması gereken iki şart vardır. İlki, eserin tüm kopyalarında eserin ilk sahibinin belirtilmesi. İkincisi, esere dokunulmaması ve özgün halinin korunması.
by-sa	<ul style="list-style-type: none"> Eserin ilk sahibi belirtilecek İlk lisans modeli korunacak 		Bu lisansa sahip eseri kopyalayabilirsiniz, üzerinde değişiklik yapıp yenisini üretebilirsiniz, ticari amaçla kullanabilirsiniz. Sağlanması gereken iki şart vardır: İlki, eserin tüm kopyalarında eserin ilk sahibinin belirtilmesi. İkincisi, eserin tüm kopyalarında ya da eserden üretilmiş yeni eserlerde de aynı lisansın kullanılmaya devam edilmesi. Creative Commons by-sa lisansı, GNU GPL lisanslarının felsefesine uygun, özgür bir lisans modeli olarak kabul edilir.
by	<ul style="list-style-type: none"> Eserin ilk sahibi belirtilecek 		Bu lisansa sahip eseri kopyalayabilirsiniz, üzerinde değişiklik yapıp yenisini üretebilirsiniz, ticari amaçla kullanabilirsiniz. Sağlanması gereken tek şart, eserin tüm kopyalarında eserin ilk sahibinin belirtilmesidir.

Şekil 5.1 - Creative_Commons Lisans türleri

Yukarıdaki tablo doğrultusunda aşağıdaki örneği incelersek Türkiye Bilimler Akademisi tarafından hazırlanan Ulusal Açık Ders Malzemeleri portalında yer alan derslerin paylaşım koşulları sayfanın sağ alt tarafında yer alan işaret ile belirtilmiştir:

Yukarıdaki tabloya göre, BY-NC-SA lisansı, Ulusal Açık Ders Malzemeleri portalinde yer alan ders malzemelerini kullanan kullanıcıların, eserin ilk sahibini belirtmesi, ticari kullanmaması ve bir değişiklik yapılması durumunda yeni yapılan malzemede ilk lisans modelinin korunmasını zorunlu tutmaktadır.

Şekil 5.2 - Creative_Commons Lisansı ile lisanslanmış web sayfası

Creative Commons'da bütün lisans türleri, kullanıcıya dünya genelinde bedelsiz, münhasır olmayan (non-exclusive) ve sürekli bir kullanım hakkı vermektedir. Buna göre her lisans, eserin yeniden üretimine, derleme eserler içine alınmasına, dağıtılmasına, kamuya sunumuna ve kullanımına izin vermektedir. İşlemeye izin veren lisanslar, aynı zamanda ortaya çıkan işlemin kopyalarının dağıtılmasına ve icrasına da izin verir.

Tüm lisanslarda, bu hakların halen mevcut veya gelecekte ortaya çıkacak her tür format ve mecra için geçerli olduğu belirtilmektedir. Ayrıca lisansta belirtilmeyen hakların saklı tutulduğu yani "Some rights reserved" ifade edilmektedir.

Lisanslarda Öngörülen Sınırlamalar:

Tüm lisanslar, lisansın bir kopyasının esere iliştilmesini veya sayısal ortamda etiketlerin eklenmesini şart koşmaktadır. Tüm lisanslarda yer alan ikinci kısıtlama, tüm kullanımlarda eserin yaratıcısının adının belirtilmesidir. Bu kural özellikle kıta Avrupası hukuklarında yer alan manevi hakları hatırlatmaktadır. Türk hukuku açısından bakıldığında eser sahibinin adının belirtilmesi manevi bir hak olarak, lisans sözleşmesinde yer almasa bile tarafların ortadan kaldıramayacağı bir husustur. Bu kural aynı zamanda işleme eserlerde de orijinal eser sahibinin adının yer almasını talep edebilmeyi de içerir. Lisansların öngördüğü haklardan yararlanabilmek için bu kısıtlamalara uyulması gerekmektedir.

Ticari olmayan lisanslar, eserin birincil olarak ticari veya kazanç getirme amaçlı kullanılmasını engeller. Maddenin sonuna yapılan bir ekleme ile dosya paylaşım siteleri üzerinde dosya değişiminin para

karşılığı olmadıkça ticari kullanım sayılmayacağı belirtilmiştir. Ancak yine de neyin ticari kullanım olduğu sorusu her hukuk sisteminde farklı değerlendirmelere sebep olabilmektedir. Söz konusu lisans maddesinde olumsuz bir tanımlama yapılarak neye izin verilmediği ifade edilmektedir.

Her lisansa ilişkin bir açıklama bulunmaktadır ve üzerindeki semboller eser sahibinin tercihleri konusunda bilgi verir. Tüm lisansların içerdiği bir başka yükümlülük ise kullanıcının dağıtım veya kullanım sırasında lisans hükümlerini üçüncü kişilere açıkça beyan etmektedir.

IV) “Creative Commons” Lisanslarının Hukuki Bağlayıcılığı

CC lisansının başarısı, yukarıda açıklanan sınırlamaların mahkemelerce tanınması yani uygulanır olmasındadır. Özellikle eser sahibinin adının belirtilmesi (atıf), ticari olmayan kullanım ve “aynen paylaşım” kuralına uyulması önemlidir. İkinci bir etken ise kullanıcıların, lisansta belirtilen hakları kullandıklarında mahkemelerin kendilerini sorumlu tutmayacağına inanmalarıdır.

Tüm CC lisansları, eserlerin kullanılırken CC lisansının bir kopyasının bulundurulmasını, link sağlanmasını veya etiket ile iliştilmesini şart koşar. “Aynen paylaşım” koşulu ise işleme eserin kamuya sunumu, dağıtılması veya icrası hâlinde söz konusu işleme eserin de “aynen paylaşım” koşullu lisansla yayımlanmasını gerektirir.